

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 139. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849789127344/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

fidtighed må erkende, at vi har været utro mod vort eget højere jeg, utro mod det ideal, der hviler på bunden af vor sjæl, og som nu råber til os: »Hvor kunne du? hvor kunne du således forglemme dig?« Hvilken ond magt gjorde, at jeg i dette øjeblik kunne glemme, hvilken mand der for kort tid siden havde tilbudt mig sin hånd, og som alt længe havde givet mig så store prøver på, i hvilken grad han var gået og fremdeles gik op i mit hele væsen, og i hvis blotte nærværelse jeg jo havde følt mig stillet højt over det mål, hvortil mine dristigste ønsker higeede. Var jeg nu blevet ligesom den mand, der havde fundet en kostbar skat af ædle perler på sin vej, og som solgte disse for kampestenene, hvorpå han slæbte sig ihjel? Ak, skamme måtte jeg mig, og skamme mig gjorde jeg, og så ofte jeg satte min ædle vens lille gave på min finger, følte jeg en stikkende smerte i mit bryst, og atter og atter lød der en stemme fra mit indre: »Hvor kunne du? hvor kunne du?« – Og dog, måske var det en nødvendighed for min letsindige og overmodige sjæl, at den måtte gennemgå den skærsild, jeg nu selv havde beredt mig, for at jeg med hele min sjæls kraft kunne gribe, forstå og vurdere den højere tilværelse, som fulgte ovenpå min fornedrelse i øjeblikket. Vi tugtes ofte af en usigelig kærlighed!

BOURNONVILLE

Solodanser Bournonville var efter et flerårigt ophold i Paris vendt tilbage til sit fædreland. Han optrådte først som gæst og blev siden engageret på fordelagtige vilkår med forpligtelse til at sætte ballerter i scene. Med ham kom der nyt liv i balletpersonalet. Han besad et eget talent til at benytte de få kræfter, der endnu fandtes ved ballerten, og den døde, næsten foragtede dansekunst blev atter indsat i sine rettigheder. Den første ballet, han satte i scene, var den yndige franske komposition »Søvngængersken«. Den stive, gamle galeottiske pantomime blev her afløst af et naturligt og sjælfødt minespil og dans, og den gjorde formelig furore hos vort publikum. Aldrig kan jeg glemme det indtryk, som denne forestilling gjorde på mig. Min gamle skolekammerat, Andrea, udførte søvngængersken med en ynde, uskyld og inderlighed, som var aldeles bedårende. Men især henrev mig Bournonvil-

le ved sin fuldendte dans og sit forunderligt gribende minespil. Det sted i sidste akt, hvor han bedrøvet og nedsunken i tanker pludselig ser op på tilberedelserne til sit - nu opgivne - bryllup og brister i gråd, hører til det skønneste og mest gribende jeg har set af mimik på vor scene. Jeg har en medfødt sans for formskønhed, og det plastiske har altid haft en stor tilkækkelse for mig. Hjertet hoppede i livet på mig ved disse fremstillinger, og jeg sukede over min bortgang fra balletten, da det nu var mig forbudt at tage del i disse præstationer. At blive hjemme en aften, når der blev givet en ballet, var mig næsten en umulighed; og jeg blev ofte drillet derfor af madam Wexschall, der ikke ret kunne gå ind på min entusiasme. Bournonville, for hvem jeg udtalte min henrykkelse, sagde, at han med bekrøvelse havde hørt i Paris, at jeg havde forladt balletten i et øjeblik, hvor der netop havde været så meget for mig at udrette ved den. »Ak!« udbød jeg, »gid jeg endnu kunne gå tilbage!« De fleste skuespillere, men især Nielsen, var ligefrem forbitrede over den lykke, som Bournonville gjorde hos publikum. Han var udtømmelig i at håne den hele genre, og mangen en spydig bemærkning måtte jeg tåle, fordi jeg af alle entusiasterne måske var den mest entusiastiske. Balletten er ingenlunde, som en del antager, kun en øjenforlystelse, den er tværtimod af stor nytte ved et teater, hvor alle genrer repræsenteres. Den udvikler sansen for den rene plastik hos alle de yngre, de høre nu til skuespillet eller operaen; især i denne sidste kan sansen for det plastiske ikke undværes, thi det plastiske talent træder ofte her i stedet for det dramatiske. Hvor mange operasangere eller -sangerinder havde ikke i publikum fået ord for skuespillertalent ved siden af deres sang, blot fordi de formåede at ledsage sangen med plastisk skønne bevægelser. Men disse må læres, må indøves i en kunstscole, og hvor der ingen ballet findes, der findes heller ingen skole i den retning, og dog må øjet have lejlighed til ofte at se plastik for at kunne tilegne sig den. Den teatraliske kunst er sammensat af mange elementer, og plastiken hører til en af de vigtigste. En stor forvirring rører sig ofte i de udtalelser, man hører med hensyn til plastiken. Mange tror, at den kun består i at sætte sig i teatraliske stillinger, og hvad skulle vi med dem i skuespillet, det er jo alt affektation og unatur, siger man. Men heri fejler man såre. Plastiken kan og skal gøre sig gældende i alt,

i gangen, i de tilsyneladende ubetydeligste bevægelser, i håndens og armens udstrækning, i kroppens almindelige bøjninger, i en hilsen, i at sætte og rejse sig, i et hurtigt løb over scenen, i en indtrædelse og i en bortgang; alt dette hviler derpå, at man har legemet i sin magt, men dette kan kun opnås korrekt igennem danseskolens plastiske regler. Ved fremstillingen skal naturligvis ikke skolen bemærkes, men kunstneren må have reglerne inde, ligesom man har lært at stave, forinden man lærte at læse. Nu gives der enkelte, som har en medfødt evne for det plastiske, og disse kunne da til nød undvære skolen, men da disses tal altid vil være såre ringe, er en balletskole ved et teater uundværlig.

Til Frederik den Sjettes gemalinde, dronning Mariæ fødselsdag skulle der som sædvanligt gives en festforestilling. Man anmodede Heiberg om at skrive et stykke til denne lejlighed, og han skrev sit lystspil »Prinsesse Isabella«. Hovedrollen, prinsessen, var skrevet for mig.

Bourmonville, hans dans og balletter var altså i høj grad i mode så vel hos publikum som hos hoffet. En festforestilling uden ham og hans dans kunne man næsten ikke tænke sig, og den ville især have mishaget hoffet. Nu var Bourmonville i den senere tid jævnligt optrådt ved aftenunderholdninger og sommerskuespil som sanger og skuespiller og havde vundet bifald heri. Da faldt det Heiberg ind, at man måske kunne motivere dansen i stykket, der ellers ofte kommer til at stå så isoleret, ved at indrette en af rollerne således, at hans dans kom naturligt og uden at få skin af noget, som var indlagt. Man gjorde Bourmonville bekendt med sin plan, og denne var villig til at udføre rollen med dens tekst, sang og dans. Skuespilpersonalet med Nielsen i spidsen kom nu i det heftigste oprør. Man sagde atter her, at balletterne var en fordærv for smagen, at teatret gik tilgrunde ved dem, at der var en uværdig kunst osv. Da det nu rygtedes blandt skuespillerne, at Heiberg agtede at sætte balletmesteren talende ind i et skuespil, blev der kaldt til våben, alarmtrommen gik, og en formelig revolution brød ud i lys lue. Nielsen, der siden den norske rejse var kommet mere og mere i madam Wexschalls gunst (en gunst jeg ofte så på med ængstelse og bedrøvelse, da den forekom mig at antage en foruroligende karakter), kom nu hyppigere i hendes hus end nogensinde før. I den sidste tid mærkede jeg vel, at noget